

RÅDGIVNING VED KJEMIKALIEUHELL

RVK

**En samarbeidsordning mellom Norsk Industri, Kystverket,
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og
industrien**

Revisjon 12.09.2022

Rådgivning ved kjemikalieuhell (RVK)

Kapittel I - Definisjon, målsetting, virkebeskrivelse og klargjøring av ansvar

- RVK er et beredskapsnettverk av kompetansebedrifter som inngår i den offentlige beredskap for håndtering av uhell med farlig gods.
- Målsettingen med RVK er å anvende bedriftenes kompetanse om farlig gods til optimale konsekvensreducerende tiltak ved inntrådte uhell med farlig gods.
- RVK fungerer slik:
 - Fra skadested med farlig gods varsles nødsentral med telefonnummer 110 (112/113)
 - Nødmeldesentralen identifiserer forholdet, herunder om dette er farlig gods, og aktiverer offentligberedskap (politi, brann, ambulanse, sykehus etc.)
 - Nødmeldesentral gir foreløpig forklaring på videre håndtering mht. farlig gods
 - Nødmeldesentral vurderer og eventuelt aktiverer nettverksbedrifter med særskilt kompetanse om involvert farlig gods, RVK.
 - Nettverksbedrifter vil gjennom dedikerte spesialister gi konkret rådgivning til skadested/innsatsleder om beste konsekvensreducerende tiltak.
- RVK er en del av den offentlige beredskap og endrer ikke etablert ansvarsfordeling i denne. Bedriftene er ansvarlig for etablering og vedlikehold av eget kontaktnettverk. Alle beslutninger om tiltak på skadested tas av innsatsleder/politi/brannvesen. Bedriftene har intet ansvar for bruk eller konsekvenser av egen rådgivning mot skadested eller av andre.
- RVK er den norske utgaven av ICE (International Chemical Transport Emergencies, se kapittel VII nedenfor) og er tilknyttet tilsvarende nasjonale nettverk i 16 andre land i Europa. RVK skal derfor kunne brukes av disse ved uhell utenfor Norge og tilsvarende vil Kystverket/RVK kunne aktivere assistanse til de andre nasjonale nettverk.

Kapittel II – Situasjonen på skadested

Uhell med farlig gods kan bli meget ressurskrevende, og flere ulike beredskapsorganisasjoner/-aktører kan bli involvert (privat og/eller kommunal og/eller statlig). Et uhell med farlig gods kan inndeles i flere faser:

- Varsel mottas på 110-sentralen, og trippelvarsel (112 og 113)
- 110- sentralen vurderer om det er behov for å varsle Kystverket, i tråd med forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning.
- Førstetrykningen kjører ut til skadestedet
- Eventuell annen utrykning rekvireres, og eventuelle øvrige ressurser hentes inn, f. eks. spesialutstyr som lenser, tankbil for overpumping m.m.

Alle uhell med farlig gods vil være ulike, og vil derfor kreve ulike ressurser. Ved enhver hendelse skal liv og helse alltid prioriteres først. Deretter prioriteres miljøet og så materielle verdier.

Sjåfør

Sjåføren(e) anses å være en viktig ressurs ved uhell eller nødsituasjoner som kan oppstå ved transport av farlig gods. Sjåføren(e)/mannskapet har plikt til å gjøre seg kjent med det farlige godset som er lastet og gjennomgå instruksjonene for detaljer om opptreden ved ulykker eller nødsituasjoner. Sjåføren(e)/mannskapet skal gjennomføre følgende tiltak dersom det er trygt og praktisk gjennomførbart:

- Sett på bremsene, stopp motoren og slå av strømmen fra batteriet ved hjelp av hovedstrømsbryteren hvis en slik finnes
- Unngå åpenbare tennkilder og røyking. Ikke slå på elektrisk utstyr
- Ring 110, gi dem så mye informasjon om hendelsen eller ulykken og de involverte stoffene som mulig
- Ta på varselvest og sett ut frittstående varselsignaler på en hensiktsmessig måte
- Foreta livredning
- Ha transportdokumentene lett tilgjengelig for utrykningspersonell når disse ankommer og bistå med informasjon
- Ikke gå i eller berør utlekkede stoffer og unngå å puste inn gass, røyk, støv og damp ved å oppholde deg i den retningen vinden blåser fra
- Bruk brannslukkerne til å slukke mindre branner i dekk, bremses og motorrom hvis det er hensiktsmessig og trygt
- Dersom det er hensiktsmessig og trygt, bruk utstyret på kjøretøyet til å forhindre lekkasjer til vannmiljøer eller avløp, og til å samle opp søl
- Gå vekk fra ulykkesstedet, råd andre til å gjøre det samme, og følg rådene fra redningstjenesten
- Fjern alle tilsølte klær og brukt tilsølt beskyttelsesutstyr, og avhend det på en trygg måte

Togpersonell

Jernbaneverket har definert uhell med farlig gods som en “akutt forurensings” hendelse der brann- og redningsvesen og berørte jernbaneforetak skal varsles direkte. Langs jernbanenettet finnes det både områder uten veiforbindelse og områder med stor avstand til nærmeste redningspersonell. Avhengig av hvor på jernbanelinjen et uhell med farlig gods inntreffer, kan det derfor ta lang tid før redningspersonell ankommer skadestedet.

Godstog skal om mulig stoppes på forhåndsdefinerte stoppesteder. Fører, dvs den personen som kjører toget og har ansvar for fremføringen av godstog, vil i de fleste situasjoner være alene på toget.

Hvem som varsler om uhell eller utslipp kan variere.

- Fører i direkte berørt tog, varsler togleder. Togleder er den personen som styrer togtrafikken fra en trafikkstyringssentral og har total oversikt over alle tog i sitt område.
- Togleder blir varslet av person som har observert uhell/ lekkasje.

Når togleder mottar melding om uhell med farlig gods, iverksettes det varsling etter varslingslister, det vurderes, i samråd med fører, om toget kan kjøre til egnet stoppested, og linjen sperres.

Fører følger eget togselskaps retningslinjer for varsling, sikring av materiell og iverksetting av mulig skadereduserende tiltak. Dersom uhellet skjer på dobbeltsporet strekning, kan andre togselskap bli eller være direkte involvert. Varsling og prosedyrer er de sammen, men omfanget kan bli større.

Publikum

- Melder til 110-sentral
- Kan utgjøre et farepotensial pga nysgjerrighet
- Vis varsomhet ved bruk av publikum som informanter

Kapittel III – Offentlig beredskap

Bruk av nødnummer 110/112

Uhell med farlig gods meldes vanligvis inn til nødnummer 110. Det er 13 fysisk lokaliserte 110-sentraler i 19 (per april 2022) i Norge. 110-sentralene er i det vesentligste bemannet med personell som har kompetanse fra brannvesenet. Ved et slikt varsel foretas en såkalt trippelvarsling, dvs. at 110-sentralen sender varsel til nødnummer 112 (politi) og 113 (helsevesen – ambulansetjeneste). I de tilfeller der uhellet først varsles til nødnummer 112, eller 113, sendes tilsvarende trippelvarsling ut, slik at alle tre sentraler alltid er varslet og orientert.

Overordnet vil ansvarsavdelingen ved uhell med farlig gods være slik at brannvesenet er den etat som tar seg av selve behandlingen avstofflekkasjer osv. i akuttfasen. Politiet står for det ordensmessige (publikum, trafikkforhold) og avsperring av større områder hvis dette er nødvendig.

Nedenfor er det listet opp en del viktige gjøremål ved 110-sentraler ved et kjemikalieuhell:

- foreta trippelvarsling til 112 og 113
- stoffidentifikasjon ut fra oppslagsverk og kontakter mot kompetanseressurser, herunder RVK kontaktliste
- ved transportuhell tas det ofte kontakt med avsender av det farlige godset - som er ansvarlig for lasten helt til den kommer frem til mottaker, og for at rett type dokumentasjon følger lasten
- sørge for å sende ut rett type og rett antall personell fra rett brannvesen i regionen, med riktig utstyr og riktig bekledning
- tilrå riktig kjørevei ut fra vindretning, topografi osv.

Nest siste punkt ovenfor setter store krav til 110-sentralens personell både med hensyn til stoffkunnskaper, til å ha god oversikt over type bemanning og utstyr i hvert enkelt brannvesen innenfor regionen, og at de er godt kjent med den interkommunale beredskap mot akutt forurensning i Norge.

110-sentralenes rolle vil variere beroende på lokale forhold og stoffkompleksitet.

Ved et uhell med farlig gods plikter 110-sentralene innen rimelig tid å melde ulykken inn til Kystverket ihht varslingsinstruks.

Brannvesen

Brannvesenets innsats på et farlig gods-skadested er utførlig beskrevet i røykdykker- og kjemikaliedykker-veiledningen. Etter grad av uhellets kompleksitet og omfang kan en innsats på skadestedet deles i ulike nivåer. Det laveste nivå er en ulykke som er såpass "enkel" at den kan takles av førsteutrykningen. Høyere nivåer innebærer at ytterligere ressurser i eget brannvesen må tilkalles eventuelt interkommunalt utvalg mot akutt forurensning. Ved uhell der leder av førsteutrykningen vurderer at tilleggsressurser må skaffes, kan det hende at førsteutrykningen i den initiale fasen må begrense sin innsats til livredning-førstehjelp-sanering, og ikke fokusere på selve detfarlige godset (lekkasjer til miljø osv.). Ved slike utslipp etableres først det komplette skadested etter at tilstrekkelig ressurser er tilgjengelig på skadestedet.

IUA – interkommunale utvalg mot akutt forurensning

Norge er delt inn i 32 beredskapsregioner. Et interkommunalt utvalg for akutt forurensning i hver region ivaretar beredskap- og aksjonsplikten. En vertskommune i hver region er satt opp med ekstra olje- og kjemikalievernutstyr, samt at personell i disse kommunene er gitt spesialopplæring. På land er det normalt et større brannvesen som er sentral ressurs, mens havnevesenet kan bidra med ressurser til å aksjonere på sjø. Vertskommunen i IUAet er en viktig ressurs som andre kommuner i regionen (i enkelte tilfelle også utenfor regionen) kan trekke på som en forsterkning ved uhell, som den mindre kommunen selv ikke klarer å håndtere alene.

Politi

- være innsatsleder
- foreta avsperring
- om dirigere trafikk
- mediakontakt

Helsepersonell – ambulanse

- førstehjelp og øvrig behandling av skadde/forurensede/forgiftede
- samleplasser skade/døde
- kategorisering av skadde
- klargjøring for transport til sykehus
- transport til sykehus

Kystverket

- Fører tilsyn med ansvarlig forurensner.
- Gir operative råd om aksjonering (24 timers vakt hele året).
- Kan opprette statlig aksjon mot akutt forurensning etter en vurdering av hendelsens omfang og kompleksitet.
- Kan pålegge private aktører og kommuner å bistå ved aksjoner ledet av Kystverket.

Kapittel IV – Kystverkets og DSBs rolle

Kystverkets vakttelefon for varsel om akutt forurensning, telefonnummer 33 03 48 00, mottar varsel om hendelser fra 110-sentraler, eller fra innsatsleder på ulykkessted. Kystverket har 24 timers vakt, hele året. Kystverket vil føre tilsyn med hvordan hendelsen håndteres, og kan gi råd om skadebegrensning og opprydning. Ved behov for ekspertbistand vedrørende ulykker der kjemikalier er involvert, kontakter 110 RVK-nettverksbedrifter direkte, samtidig som 110 varsler inn den akutte forurensningen til beredskapsvakten. Hendelsen kan også varsles direkte til beredskapsvakt, der vaktansvarlig vil opprette kontakt med aktuell spesialist i nettverksbedrift, RVK, og deretter holde innsatsleder informert - eventuelt sørge for at spesialisten kontakter innsatsleder direkte, så raskt som mulig. I hovedsak er det viktig at informasjonsflyten går så raskt og uhindret som mulig.

Dersom andre land har behov for informasjon fra en norsk nettverksbedrift, RVK, er det Kystverket som kontaktes i henhold til ICE-ordningen (Se kapittel VII).

DSB skal sørge for at 110-sentralene til enhver tid er kjent med ordningen og at instruksjonen følges. Alle henvendelser til DSB angående uhell med farlig gods skal gå direkte til DSBs vakttelefon 482 12 000. Kontakt til relevant fagpersonell opprettes.

Kapittel V – Funksjonskrav til nettverksbedrift

Nettverksbedrifter skal stille nød/beredskapsnummer til disposisjon for kontakt med spesialister for konkret rådgiving om uhellsoppfølging i henhold til spesifikt angitt stoff/type farlig gods for den enkelte bedrift.

Når det har oppstått en hendelse aktiveres nettverksbedrift i RVK ved at 110 kontakter bedriftens kontakttelefon. Relevant informasjon om stoff/type farlig gods gis til 110-sentral, eller direkte til innsatsleder på skadested.

Hvilke stoff/type farlig gods som omfatter den enkelte bedrifts ansvar fremgår av personliste/nummerliste som Kystverket har for identifisering av rådgivere tilknyttet de ulike stoffer/typer av farlig gods. Det er bedriftens ansvar at ovennevnte opplysninger er korrekte til enhver tid. Endringer formidles Kystverket. Det er bedriften som til enhver tid bestemmer hvilket stoff/type farlig gods som den gjennom sine spesialister tilbyr nettverksdisposisjon.

Det er den offentlige beredskapen som har ansvar i forhold til tiltak på skadested, og alle beslutninger om tiltak på skadested tas av innsatsleder fra politi/brannvesen. Det er innsatsleder (eller annen offentlig tjenestemann) som helt ut avgjør om og på hvilken måte bedriftens rådgiving skal anvendes. Bedriftene har intet ansvar for bruk av eller konsekvenser (herunder tap) av egen rådgiving mot skadested eller av andre. I tilfelle av uønsket konsekvens eller tap pga. bedriftens råd skal den offentlige beredskap helt ut dekke alle krav fra tredje person som måtte være adressert bedriften og heller ikke kunne gjøre gjeldene regress hos virksomheten.

Bedriften plikter å gi Kystverket opplysning om:

- hvilken person som skal stå som kontaktperson for det enkelte stoff/type farlig gods og tilhørende bedriftsfunksjon, samt hvilket mobil, -bedrifts-, privatnummer og e-post vedkommende har, eller hvilken nød-/beredskaps - telefonnummer som skal tilknyttes RVK.

Det er bedriftens ansvar at ovennevnte opplysninger er korrekte til enhver tid. Endringer meddeles til Kystverket via epostadresse vakt@kystverket.no. Det er viktig at følgende tekst står tydelig i emnefeltet på eposten: «RVK-ordning – oppdatering av opplysninger», slik at henvedelsen blir videresendt til riktig avdeling og endring(er) blir å jourført.

Spesialistene i nettverksbedriftene bør ha kompetanse om:

- Stoffets primære og sekundære fare (for helse, miljø og eventuelt materielle verdier på land og i vann)
- Type verneutstyr
- De første tiltak som skal iverksettes på skadested (inkludert avsperring, eventuelt omfang av evakuering osv)
- Enkle karakteristika ved stoffet (utseende, lukt, kjemiske og fysiske data inkludert tetthet og blandbarhet med vann, spesielle egenskaper, selvantennelse osv.)
- Farlig gods- merking; oransje skilt og faresedler
- Transportmåter og emballasje
- Formidling av ovennevnte til innsatsleder, eller annen person på skadested, på optimal måte.

Spesialistene skal ha mobiltelefon og bør være normalt tilgjengelig, men har for øvrig ingen vaktmessige plikter med hensyn til for eksempel tilgjengelighet, avhold fra alkohol, reiser osv. Det ytes ingen godtgjørelse for å stå til slik disposisjon uten det som eventuelt følger av bedriftens egne regler eller bedriftens øvrige avtaler med den aktuelle spesialist. Spesialisten kan (bør) gjerne kunne inngå i vaktordning som eventuelt er etablert i bedriften utenom RVK.

Liste over spesialister/vaktordninger fremgår av vedlegg 3.

Avtale mellom bedrift og Norsk Industri forutsettes inngått basert på ovennevnte. Norsk Industri vil ivareta nettverksforholdet mot Kystverket og DSB.

Kapittel VI – Giftinformasjonen

Giftinformasjonen er det nasjonale rådgivnings- og kompetansesenteret vedrørende akutte forgiftninger og forgiftningsfare. Primærfunksjon er å gi døgntilgjengelig informasjon, råd og veiledning angående akutte forgiftninger og forgiftningsrisiko til publikum og helsevesen. Institusjonen bidrar med dette til at personer kan få hurtig og riktig behandling og dermed redde liv og forhindre skade. Ved henvendelser vurderes giftighet av kjemikalier og teknisk-kjemiske produkter, legemidler, planter, bær og andre agens. Ved behov, kontakter Giftinformasjonen annen ekspertise, for eksempel andre fagområder innenfor Folkehelseinstituttet, eller CBRNe-senteret (Nasjonal behandlingstjeneste for CBRNe-medisin). Giftinformasjonen gir kun råd – som vanlig er det utøvende helsevesen som eventuelt behandler forgiftningene.

Kapittel VII – Internasjonalt samarbeid – ICE

ICE-nettverket (Intervention in Chemical transport Emergencies) er nasjonale nettverk tilsvarende RVK i 16 land i Europa. ICE forvaltes av deneuropeiske organisasjonen for kjemisk industri; Cefic. Konseptet har 3 nasjonale nivåer:

Nivå 1: Rådgivning fra bedrift per telefon

Nivå 2: Rådgivning fra bedrift på uhellssted

Nivå 3: Rådgivning og bruk av innsatsmidler fra bedrift på uhellsted.

RVK i Norge er et nettverk basert på nivå 1.

ICE- nettverket har som hensikt at samarbeid skal kunne skje over landegrensene mellom de forskjellige lands beredskapsorganisasjoner/nasjonale RVK-ere. Dette samarbeidet vil kunne skje ved at utenlandske ICE-organisasjoner kontaktes med ønske om bistand i form av rådgivning, materiell e.l. Dette vil særlig kunne være aktuelt der lasteier/produsent befinner seg i et av de 16 ICE- land eller der nettverket generelt kan tilføre nødvendig kompetanse/rådgivning. Samarbeidet kan formaliseres i form av bi-/multilaterale avtaler e.l.

ICE-nettverket i Europa forutsetter at det gjennomføres øvelser, nasjonalt og internasjonalt. Øvelser og uhell skal innrapporteres til ICE-organisasjonen i Brussel/Cefic. Erfaringer fra øvelser og reelle hendelser evalueres i felleseuropeiske møter i regi av Cefic.

Nettverk er for øvrig etablert i

- Sverige
- Danmark
- Polen
- Slovakia
- Tyskland
- Belgia
- Nederland
- England
- Østerrike
- Ungarn
- Tsjekkia
- Sveits
- Italia
- Frankrike
- Spania

Kontaktliste til ICE-senter finnes som eget dokument i Kystverkets beredskapsplan. Mer informasjon ICE-nettverket finnes på <https://www.ice-chem.org>.

Kapittel VIII – Andre aktører

Nedenfor følger en kortfattet oversikt over andre aktører som kan ha berøringspunkter med RVK, men som ikke inngår i denne. Oversikten er ikke uttømmende og er kun ment for informasjon.

Ressursbedrifter for gjensidig assistanse (RFGA)

RFGA er et samarbeid mellom 11 store prosessbedrifter om utveksling av beredskapsutstyr og personell med spesialkompetanse ved inntrådte uhell/brann/katastrofe på en av bedriftene. I samarbeidet deltar foruten bedriftene også Hovedredningssentralen (HRS), 335 skvadronen (transport/Herkules) på Gardermoen, DSB, Petroleumstilsynet og Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon NSO.

Følgende bedrifter deltar:

- Equinor Kårstø
- Equinor Tjeldbergodden
- Equinor Mongstad
- Equinor Sture & Kollsnes
- Equinor Melkøya
- Equinor Kalundborg
- Borregaard AS, Sarpsborg
- Inovyn Norge
- Esso Norge AS – Raffineriet, Slagentangen
- Jotun A/S, Sandefjord
- Herøya Industripark
- INEOS Bamble

Ved en katastrofe/langvarig brann el. l. på en RFGA-virksomhet, vil denne melde behov for assistanse til HRS Sør-Norge. HRS vil kontakte aktuelle RFGA-bedrifter og rekvirere assistanse. Denne tilføres om nødvendig via flytransport med 335-skvadronen til/fra Rygge, Torp, Flesland, Karmøy, Kvernberget og Hammerfest. NSO er sekretariat for ordningen.

Folkehelseinstituttet

Det overordnede mål for Folkehelseinstituttet er å bidra til god folkehelse ved å forebygge sykdom og helseskader, fremme helse og bedre helsetjenestene. Arbeidet er rettet mot mennesker og samfunn, kjemiske og fysiske miljøfaktorer, infeksjonskontroll og helsetjeneste. Et av arbeidsområdene er å forebygge sykdommer og helseskader som skyldes kjemiske og fysiske miljøfaktorer.

Kapittel IX – Avvik, revisjon

Eventuelle avvik eller endringer av denne konseptbeskrivelse avtales mellom Kystverket, DSB og Norsk Industri. De enkelte parter og samarbeidspartnere dekker selv sine kostnader dersom intet annet er avtalt.

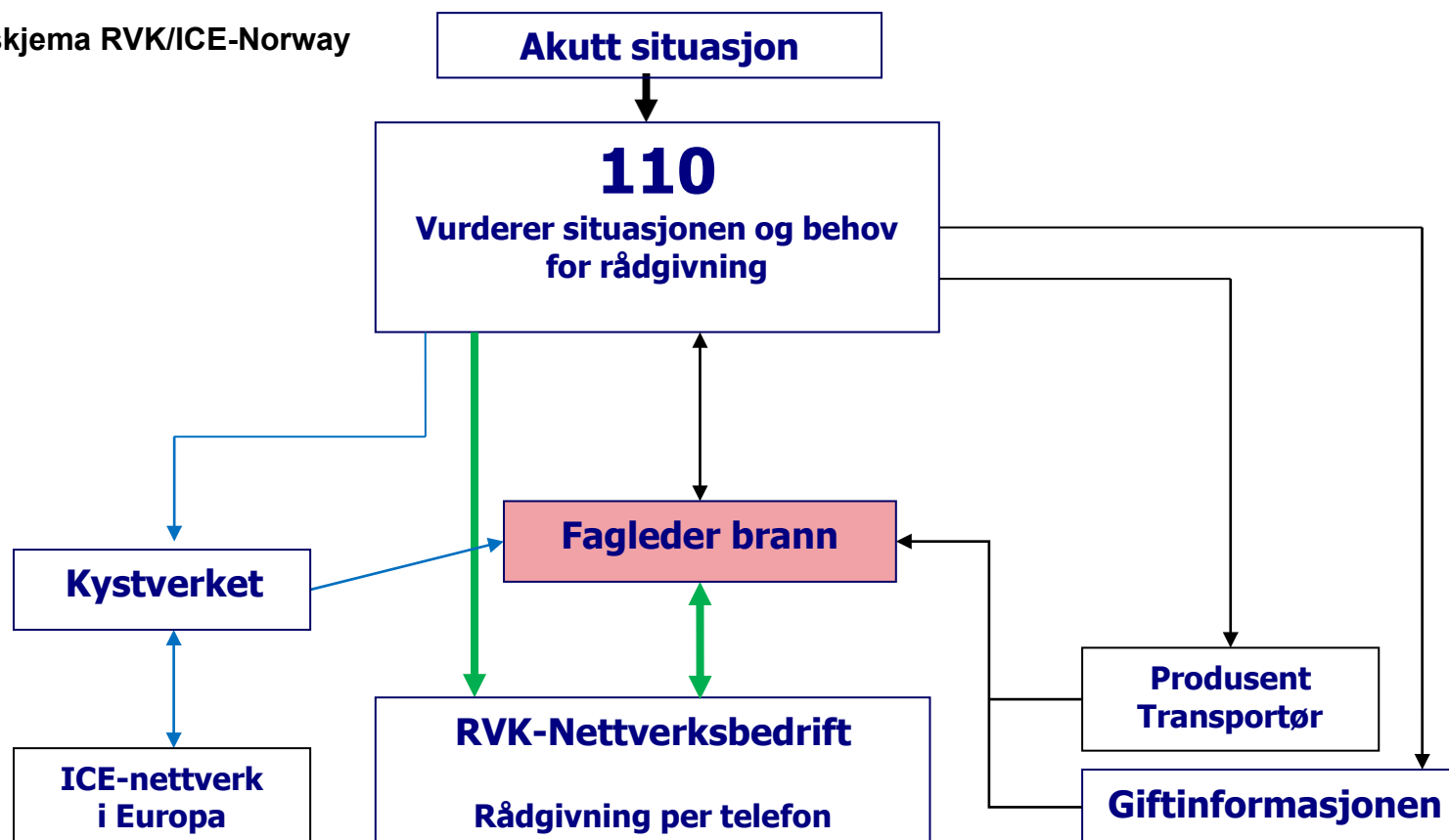
Vedlegg 1: Distribusjonsliste for konseptbeskrivelsen

Norsk Industri
Kystverket
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)
110 – sentralene
Kommunene v. brannvesen
Giftinformasjonen
Hovedredningssentralen for Sør-Norge
Hovedredningssentralen for Nord-Norge
Addcon
Linde
Air Liquide Norway AS
Akzo Nobel Pulp and Performance Chemicals Norway AS
Arcus
Boliden Odda AS
Borregaard AS
Dynea AS
Esso Norge, Slagen
Flogas
GE Healthcare, Lindesnes
Inovyn Norge AS
Kemira Chemicals AS
Orica Norway AS
Nippon Gases AS
Equinor Fuel and Retail
AS

Vedlegg 2: RVK-kontaktliste

Dette vedlegget er lagt ut som eget dokument på hjemmesidene til Norsk Industri:
<https://www.norskindustri.no/rvk>

Vedlegg 3: Flytskjema RVK/ICE-Norway

Forklarende tekst:

1. 110 kontakter RVK-nettverksbedrift direkte – **merket grønn pil**
2. RVK-nettverksbedrift gir råd til Fagleder brann – **merket grønn pil**
3. Dersom kjemikaliet det søkes opplysninger om ikke er oppført på RVK-lista, eller ved behov for kontakt med RVK-nettverksbedrift i annet land, kontakter 110 Kystverket som sørger for informasjonsinnhenting og overlevering til Fagleder brann – **merket blå pil**
4. Andre viktige informasjonskilder som 110 også kan kontakte er Giftinformasjonen og Produsent/Transportør som er involvert i den akutte situasjonen – **merket sort pil**